

dr hab. Barbara Siuta-Tokarska, prof. UEK

Kraków, 1 wrzesień 2020 r.

Kolegium Nauk o Zarządzaniu i Jakości

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

RECENZJA

rozprawy doktorskiej

mgr Jolanty Kotelskiej

**pt.: *Model restrukturyzacji systemu wykonawczego przedsiębiorstwa
branży górnictwa węgla kamiennego*, Dąbrowa Górnicza 2020, s. 460,**

napisanej pod kierunkiem naukowym

dr hab. Marka Szaruckiego, prof. UEK

oraz promotora pomocniczego

dr Magdaleny Wróbel

na Wydziale Nauk Stosowanych Akademii WSB w Dąbrowie Górniczej

1. Podstawy formalne i przedmiot recenzji

Podstawę formalno-prawną sporządzenia recenzji stanowi pismo Przewodniczącego Rady Dyscypliny Naukowej Nauki o Zarządzaniu i Jakości Akademii WSB w Dąbrowie Górniczej prof. dr hab. Marka Lisińskiego z prośbą o przygotowanie recenzji pracy doktorskiej mgr Jolanty Kotelskiej datowane na 29.06.2020. W aspekcie prawnym podstawy formalne w tym zakresie zostały określone w art. 179. Ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2018, poz. 1669) oraz wynikających z niej przepisów dotyczących art. 13 ust. 1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2017, poz. 859), w którym zapisano: „*Rozprawa doktorska, przygotowywana pod opieką promotora albo pod opieką promotora i promotora pomocniczego, powinna stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego lub oryginalne rozwiązanie problemu*

w oparciu o opracowanie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne, lub oryginalne dokonanie artystyczne, oraz wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej lub artystycznej oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej”.

Przedmiotem recenzji jest praca doktorska autorstwa mgr Jolanty Kotelskiej, przygotowana pod kierunkiem dr hab. Marka Szaruckiego, prof. UEK oraz promotora pomocniczego dr Magdaleny Wróbel, która mieści się w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauk o zarządzaniu i jakości.

2. Wybór tematu rozprawy i jego sformułowanie

Przemysł górniczy odgrywa istotną rolę w poszczególnych gospodarkach narodowych, jak również w kształtowaniu gospodarki światowej. Na podstawie indeksu MCI¹ (Mining Contribution Index/ Indeks udziału górnictwa), opracowanego przez Oxford Policy Management, można „wstępnie” określić wkład górnictwa do gospodarki. Według danych za 2018 r. Polska zajęła 82 miejsce na 182 kraje świata², uzyskując wynik 49,1 (dla porównania Rosja: 77, Szwecja 48,4, Wielka Brytania 46,9, USA 41, Hiszpania 39,2). Wynik ten stanowi konsekwencję przemian zasad gospodarowania zasobami, jako jednego z głównych elementów transformacji gospodarki polskiej³, przy czym – co należy podkreślić - właściwie poza rolnictwem żaden segment gospodarki polskiej nie przeszedł tak poważnych przemian, jak górnictwo węgla kamiennego⁴. Zmiany, jakie nastąpiły w tym sektorze przemysłu były nie tylko głębokie, ale i trwale odcisnęły swój ślad w jego obecnej odsłonie. Geologiczne zasoby węgla kamiennego w Polsce (bilansowe i pozabilansowe) zmniejszyły się w latach 1990-2018 o blisko 12%: z 86 mld ton do 76 mld ton, a wydobycie roczne w tym samym czasie zmniejszyło się z ponad 150 mln ton do blisko 64 mln ton, tj. o 57%.

Obserwowany kierunek zmian w samym górnictwie, jak i w energetyce, w tym jej dekarbonizacja jest wyrazem realizowanej polityki klimatyczno-energetycznej Unii Europejskiej, której Polska jest członkiem, a także oddziaływania tych sektorów gospodarki,

¹ MCI uwzględnia trzy zmienne *m*:

- udziału eksportu surowców mineralnych w całkowitej wielkości produkcji,
- procentowej zmiany wielkości eksportu w stosunku do lat ubiegłych,
- udziału produkcji surowców na terenie danego kraju w stosunku do jego PKB.

² 1. miejsce: Republika Surinamu: 96,4, a miejsce 182: Antigua i Barbuda ze wskaźnikiem 5,3.

³ *Procesy transformacji układów przestrzennych przemysłu na tle zmieniającego się otoczenia*, red. nauk. Z. Ziolo, T. Rachwał, Wydawnictwo Naukowe UP, Kraków 2008.

⁴ M. Tkocz, *Efekty restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w Polsce*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego nr 9, s. 9-28.

których udział w energetyce krajowej ulega dynamicznym przeobrażeniom. Na tym tle jawi się problem wyczerpywania się nieodnawialnych zasobów geopaliw, w tym węgla kamiennego; przy czym - zgodnie z prognozami – wystarczalność przemysłowych zasobów zagospodarowanych węgla kamiennego w Polsce jest oceniana na około 40 lat⁵.

Patrząc zatem w przyszłość w kontekście wystarczalności i dostępności geopaliw oraz innych źródeł energii, w tym OZE (odnawialnych źródeł energii) należy wskazać, iż konieczna jest budowa kompleksowej strategii rozwoju sektora energetycznego Polski, która będzie konsekwentnie realizowana przy uwzględnieniu rosnących potrzeb dostaw energii w społeczeństwie, bezpieczeństwa energetycznego kraju, wpływu na środowisko przyrodnicze (m.in. proces dekarbonizacji) i przy zachowaniu zasad rachunku ekonomicznego. Tak opracowana strategia musi mieć charakter nie tylko średnio, ale przede wszystkim długoterminowy, oparty na wizji przyszłości sektora energetycznego w Polsce. Z drugiej strony konieczne jest także bieżące zaspokojenie potrzeb dostaw energii w kraju w sposób uwzględniający zarówno szanse, w tym nowe technologie, jak i dylematy dotyczące górnictwa węgla kamiennego zarówno w kontekście gospodarki krajowej, jak i globalnej. Dlatego też nie można pominąć faktu, że ponad 40% światowej emisji CO₂ pochodziło dotychczas z wykorzystania węgla, przy czym od 2004 r. to właśnie węgiel jest głównym źródłem globalnej antropogenicznej emisji dwutlenku węgla (światowa produkcja energii elektrycznej i ciepłej w około 70% pochodzi z węgla, a w krajach OECD aż w ponad 80%)⁶.

Wyzwanie dotyczące redukcji emisji gazów cieplarnianych przy jednoczesnym wykorzystaniu węgla jako bazowego surowca energetycznego w gospodarce Polski może być podjęte poprzez zastosowanie tzw. „czystych technologii węglowych”, rozumianych jako technologii wydobywania, przeróbki, przetwarzania oraz utylizacji węgla w taki sposób, który zapewniłby jego spalanie przy możliwie jak najmniejszym wpływie na środowisko⁷. Nie można jednak zapomnieć, że zarówno wykorzystanie naziemnego, jak i podziemnego spalania węgla ma określone zalety, ale i wady.

Przyjmując zatem tak ujęte tło badawcze można wskazać, że wybór obszaru badań przez Autorkę dysertacji wydaje się być w pełni zrozumiały, a przedstawiona w pracy doktorskiej problematyka *modelu restrukturyzacji systemu wykonawczego przedsiębiorstwa branży*

⁵ *Raport energia elektryczna dla pokoleń. Monografia II Kongresu Elektryki Polskiej*, tom III, Centralny Ośrodek Szkolenia i Wydawnictw, Warszawa 2016, s. 116.

⁶ *Alternatywne metody wykorzystania węgla kamiennego do produkcji paliw gazowych i płynnych*, Informacja o wynikach kontroli nr 193/2015/P/15/016/KGP, Departament Gospodarki, Skarbu Państwa, Prywatyzacji, Najwyższa Izba Kontroli, Warszawa 2015, s. 39.

⁷ *Ibidem*, s. 6.

górnictwa węgla kamiennego stanowi w znaczącym stopniu odpowiedź na pytanie o wizję zmian w systemie operacyjnym podmiotu gospodarczego, działającego w przemyśle górnictwem węgla kamiennego. Zmian, przedstawionych w oparciu o model, który po uwzględnieniu specyfiki działalności, uwarunkowań egzo- i endogenicznych konkretnej jednostki, mógłby mieć przełożenie na praktykę gospodarczą, zapewniając możliwość nie tylko przetrwania, ale i rozwoju przedsiębiorstwa w świetle dynamiczności zmian otoczenia i wyzwań z tym związanych. Należy podkreślić, iż dokonany wybór tematu rozprawy naukowej i jego sformułowanie jest bardzo ważne i ma znaczenie z punktu widzenia praktyki gospodarczej.

3. Cel główny oraz cele cząstkowe pracy

Cel główny oraz cele cząstkowe dysertacji Autorka przedstawiła we Wstępie pracy.

Jako cel główny pracy przyjęto *„opracowanie modelu restrukturyzacji systemu wykonawczego wybranego przedsiębiorstwa branży górnictwa węgla kamiennego, uwzględniającego uwarunkowania, które determinują jego aplikację i wymuszają dostosowanie do rzeczywistości”*.

Przyjęcie tak postawionego celu głównego jest powiązane z tytułem pracy i jest ono zasadne. Moja uwaga w zakresie samego sformułowania celu głównego dotyczy pojęcia „wybrane przedsiębiorstwo”. W metodyce badań Doktorantka na str. 233 pracy zwróciła uwagę, że początkowo planowała przeprowadzenie badań w Polskiej Grupie Górniczej S.A (PGG S.A), jednakże brak zgody na badania ankietowe spowodował konieczność zmiany założeń badawczych „do kluczowych interesariuszy przedsiębiorstw branży górnictwa węgla kamiennego”. W grupie przedsiębiorstw górniczych (kopalń, grup kopalń) znalazły się cztery podmioty gospodarcze (łącznie 18 kopalń), tj.: Jastrzębska Spółka Węglowa S.A, Polska Grupa Górnicza S.A, Węglokoks Kraj Sp. z o.o., Tauron Wydobycie S.A. Oznacza to, iż badaniami zostały objęte ostatecznie cztery przedsiębiorstwa górnictwa kamiennego, a nie „wybrane przedsiębiorstwo”.

Oprócz celu głównego w pracy zostały przedstawione także cele cząstkowe, których było siedem, tj.:

Cel 1: Analiza współczesnych uwarunkowań restrukturyzacji przedsiębiorstw;

Cel 2: Analiza specyfiki restrukturyzacji systemu wykonawczego przedsiębiorstw;

Cel 3: Przeprowadzenie analizy historycznej restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w Polsce, na tle krajów Unii Europejskiej;

- Cel 4: Identyfikacja aktualnej sytuacji górnictwa węgla kamiennego w Polsce, w tym ustalenie wpływu interesariuszy odpowiedzialnych za procesy restrukturyzacji polskich przedsiębiorstw branży górnictwa węgla kamiennego;
- Cel 5: Opracowanie metodyki badania restrukturyzacji systemu wykonawczego przedsiębiorstwa branży górnictwa węgla kamiennego;
- Cel 6: Przeprowadzenie analizy i oceny uwarunkowań oraz mechanizmów determinujących proces restrukturyzacji systemu wykonawczego przedsiębiorstwa branży górnictwa węgla kamiennego, dla opracowania modelu restrukturyzacji systemu wykonawczego przedsiębiorstwa branży górnictwa węgla kamiennego;
- Cel 7: Opracowanie proponowanego modelu restrukturyzacji systemu wykonawczego przedsiębiorstwa branży górnictwa węgla kamiennego.

W nawiązaniu do przedstawionych powyżej celów cząstkowych uważam, że są one zasadniczo poprawnie sformułowane i w odpowiedniej, logicznie powiązanej ze sobą kolejności. W mojej ocenie dla celu nr 6 można było zapisać: „... dla potrzeb opracowania modelu restrukturyzacji tego systemu” lub „... celem opracowania modelu restrukturyzacji tego systemu”, bowiem w obecnym brzmieniu cel nr 6 wydaje się nieco zawiły językowo.

Pewną wątpliwość budzi także sformułowanie w zakresie celu nr 7. Zapisano bowiem: „opracowanie proponowanego modelu restrukturyzacji...”, a można było zamiast słowa „proponowanego” zapisać „opracowanie modelu restrukturyzacji...”. De facto bowiem opracowanie przez Doktorantkę modelu restrukturyzacji systemu wykonawczego przedsiębiorstwa branży górnictwa węgla kamiennego może dopiero stanowić „propozycję” jego wdrożenia do praktyki przez przedsiębiorstwo.

4. Układ i struktura rozprawy doktorskiej

Układ pracy wskazuje na logiczne powiązanie z jej strukturą. Został on przyjęty przy uwzględnieniu trzech podstawowych części, tj.: teoretyczno-poznawczej, metodycznej oraz empirycznej. Struktura pracy została podporządkowana zarówno przyjętym celom, jak i możliwości weryfikacji sformułowanych hipotezy badawczych.

Praca składa się łącznie z dziewięciu komponentów, w tym:

- wstępu (pierwszy komponent),
- rozdziałów zasadniczych (sześć następnych komponentów),
- zakończenia (ósmo komponent),
- spisów: bibliografii, rysunków, tabel, załączników (dziewiąty komponent).

We „Wstępie” Autorka przedstawiła problem badawczy, cel główny oraz cele częściowe pracy, a także sformułowane hipotezy badawcze: hipotezę główną oraz osiem hipotez częściowych. W tej części dysertacji wskazany został ponadto zakres przedmiotowy, podmiotowy, czasowy i przestrzenny podjętych badań naukowych.

W rozdziale pierwszym, zatytułowanym *„Analiza współczesnych uwarunkowań, restrukturyzacja przedsiębiorstw w krytycznym studium literatury przedmiotu”*, omówione zostały zagadnienia teoretyczne związane z istotą procesów restrukturyzacji przedsiębiorstw, a także przedstawiono współczesne uwarunkowania oraz metody restrukturyzacji przedsiębiorstw. Tytuł niniejszego rozdziału mógłby brzmieć: *„Analiza współczesnych uwarunkowań restrukturyzacji przedsiębiorstw w krytycznym studium literatury przedmiotu”*. W mojej ocenie przedstawiona przez Autorkę pracy analiza jest opracowana poprawnie, jednak zbyt mało można odnaleźć w niej elementów świadczących o krytycznym ujęciu opracowanego studium literaturowego.

Rozdział drugi zatytułowano *„Specyfika restrukturyzacji systemu wykonawczego przedsiębiorstw”*. Poruszono w nim zagadnienia związane z istotą i znaczeniem systemu wykonawczego w przedsiębiorstwie oraz dokonano charakterystyki jego struktury w kontekście podejścia systemowego. W tym rozdziale poruszona została również problematyka uwarunkowań restrukturyzacji systemu wykonawczego w przedsiębiorstwie, co stanowiło punkt odniesienia do przeprowadzenia analizy systemu wykonawczego wśród badanych przedsiębiorstw górnictwa węgla kamiennego.

W rozdziale trzecim pracy pt.: *„Restrukturyzacja górnictwa węgla kamiennego w Polsce oraz w wybranych krajach Unii Europejskiej”* zaprezentowano znaczenie i rolę górnictwa węgla kamiennego w gospodarce narodowej oraz ukazano przebieg procesów restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w krajach Unii Europejskiej. Dokonano analizy historycznej restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w Polsce w latach 1989-2016, z uwzględnieniem sześciu jej etapów oraz przedstawiono stosowne wnioski w tym zakresie. W tej części pracy dokonano także analizy SWOT górnictwa węgla kamiennego w Polsce oraz opisano rolę interesariuszy i ich wpływ na procesy restrukturyzacji tych przedsiębiorstw.

Rozdział trzeci pracy można zatem uznać za podstawę do dalszych rozważań w ramach podjętych badań o charakterze metodycznym i empirycznym.

W rozdziale czwartym pt. *„Metodyka badania restrukturyzacji systemu wykonawczego przedsiębiorstwa branży górnictwa węgla kamiennego”*, zawarto główne założenia koncepcyjno-metodyczne badań naukowych, z uwzględnieniem specyfiki systemu wykonawczego przedsiębiorstwa górnictwa węgla kamiennego oraz metod modelowania. W tej części pracy opisano przyjęte metody badawcze i określono próbę badawczą. Pewne zastrzeżenia może budzić ujęcie w podrozdziale 4.5.2.1, zatytułowanym *„Dobór próby badawczej”* przedstawionego opisu ekspertów, którzy wzięli udział w badaniu, a nie przyjętych założeń doboru tej próby badawczej.

W niniejszym rozdziale pracy dokonano również identyfikacji uwarunkowań restrukturyzacji, zdefiniowano uwarunkowania systemu wykonawczego oraz mechanizmy determinujące proces restrukturyzacji systemu wykonawczego przedsiębiorstwa górnictwa węgla kamiennego. Realizacja tych zadań przyczyniła się do opracowania pytań kwestionariuszowych ankiety badawczej i wywiadu.

Rozdział ten poprzedza bezpośrednio kolejne dwa rozdziały pracy, poświęcone badaniom empirycznym przedsiębiorstw górnictwa węgla kamiennego.

W rozdziale piątym pt. *„Analiza i ocena restrukturyzacji systemu wykonawczego przedsiębiorstwa branży górnictwa węgla kamiennego”* dokonano prezentacji całościowych wyników badań przy zastosowaniu metod ilościowych i jakościowych na podstawie badania ankietowego wśród interesariuszy przedsiębiorstwa wraz z wyodrębnieniem czterech ich grup:

- 1) menedżerów zatrudnionych w kopalniach/ grupach kopalń,
- 2) klientów, odbiorców węgla,
- 3) dostawców maszyn i urządzeń oraz usług dla kopalń,
- 4) przedstawicieli związków zawodowych,

oraz indywidualnych wywiadów pogłębionych z ekspertami górnictwa, praktykami i teoretykami zarządzania. Przedstawiony przez Doktorantkę zakres badawczy uważam za właściwy.

Przedstawiona analiza i ocena restrukturyzacji systemu wykonawczego przedsiębiorstwa górnictwa węgla kamiennego została podzielona przez Autorkę pracy na dwie części: analizę i ocenę w zakresie badań ilościowych oraz badań jakościowych, a dodatkowo dokonano porównania ich wyników.

Rozdział szósty zatytułowano „Charakterystyka modelu restrukturyzacji systemu wykonawczego przedsiębiorstwa branży górnictwa węgla kamiennego w kontekście oceny wpływu uwarunkowań i mechanizmów determinujących”. W rozdziale tym scharakteryzowano model restrukturyzacji systemu wykonawczego przedsiębiorstwa górnictwa węgla kamiennego, określony jako model RSW, w którym przyjęto założenie o „połączeniu przedeksploatacyjnego wydobycia metanu z pokładów węglowych oraz wydobycia węgla kamiennego, w celu jego zgazowania na powierzchni”⁸.

Ostatnią część zasadniczą pracy doktorskiej stanowi jej Zakończenie, w którym Autorka dokonała swoistej reasumpcji najważniejszych podjętych rozważań, a także wskazała na osiągnięcie celów i weryfikację postawionych hipotez badawczych.

5. Ocena formalnej i merytorycznej strony pracy

Dokonując oceny formalnej i merytorycznej strony pracy naukowej, jaką jest rozprawa doktorska, należy wziąć pod uwagę poszczególne kwestie i kryteria z tym związane.

Formalna strona pracy winna posiadać:

- 1) jasny i jednoznaczny tytuł,
- 2) logiczny, klarowny oraz na miarę możliwości proporcjonalnie rozłożony układ pracy, ujęty w postaci poszczególnych rozdziałów i podrozdziałów,
- 3) podstawę źródłową, wyrażającą się jednolitymi przypisami, jak również bibliografią, uwzględniającą krajową i zagraniczną literaturę przedmiotu,
- 4) staranny i przejrzysty zapis w formie wydruku komputerowego, a także
- 5) jasny i czytelny styl pracy.

Tytuł pracy jest jednoznaczny i w pełni zrozumiały. Informuje on o tym, co jest przedmiotem pracy i jakiego zagadnienia dotyczy.

Struktura pracy jest właściwie zaplanowana, a poszczególne jej części są ze sobą poprawnie powiązane. Cała praca jest dość obszerna, bowiem liczy 460 stron, w tym 54 rysunki i 65 tabel.

Pewne zastrzeżenia w tym obszarze dotyczą trzech rzeczy:

⁸ Autorka wskazała na str. 339 dysertacji, że model ten jest możliwy do realizacji w ciągu kilku najbliższych lat.

- tytułu podrozdziału 4.5.1 w zestawieniu z tytułem podrozdziału 4.5.2. W mojej ocenie tytuł ten mógłby brzmieć: „Przeprowadzenie badań ilościowych”,
- nazwy podrozdziału 5.4.1, tj. Analiza wniosków badań jakościowych (wnioski wyciągane są na podstawie analiz i sporządzonych na ich podstawie ocen. Nie dokonuje się analizy wniosków, tylko się je przedstawia).
- braku spisu bibliografii w spisie treści.

Podstawę źródłową w postaci „Bibliografii” można uznać za wystarczającą: 543 pozycje bibliografii, w tym 99 w języku innym niż polski, głównie w j. angielskim, 75 pozycji netografii, a także 37 pozycji aktów prawnych. Można jednak zauważyć pewne „niedociągnięcia” zarówno w spisie literatury, jak również w przypisach dolnych, stanowiących powołanie się na bibliografię, jak np.: brak wydawnictwa i/lub miejsca wydania publikacji (spis bibliografii – pozycja nr 125, źródło nr 1 pod tabelą nr 3, str. 26), brak jednolitości zapisów: np. raz nazwy czasopism zostały zapisane w cudzysłowie (np. przypis 109, 111), a innym razem nie (np. przypis 127, 128, 131) i inne drobne uwagi.

Praca posiada staranny i przejrzysty zapis w formie wydruku komputerowego, a prezentowane w poszczególnych rozdziałach rysunki oraz tabele zostały wydrukowane w sposób, który zapewnia właściwy odbiór wizualny pracy naukowej. Pewne drobne zastrzeżenia dotyczące tabel i rysunków można odnieść na przykład do:

- tabeli nr 3, którą można było zatytułować: „Definicje restrukturyzacji według wybranych autorów”;
- usytuowania kolejności tabel pt.: ”Restrukturyzacja przedmiotowa i podmiotowa” i „Rodzaje restrukturyzacji”. Tabela, zatytułowana „Rodzaje restrukturyzacji” według kryterium obszaru działalności gospodarczej uwzględnia restrukturyzację podmiotową i przedmiotową (oznaczona w pracy jako nr 6), powinna być jako pierwsza w kolejności, a po niej tabela szczegółowo wyjaśniająca charakter tych dwóch rodzajów restrukturyzacji (oznaczona w pracy jako nr 5);
- tabeli nr 10, którą można było zatytułować „Grupy interesów społecznych i pozaspołecznych w przedsiębiorstwie”;
- rysunku nr 27, na którym brakuje jednostek miary.

Formalna ocena pracy w aspekcie jasnego i czytelnego jej stylu wskazuje, że generalnie jest ona klarowna oraz zrozumiała, chociaż występują pewne niestylistyczne zapisy i błędy interpunkcyjne, na przykład:

- str. 58-59: *„Dotyczą także procesów restrukturyzacyjnych i prywatyzacyjnych, które polegają na stosowaniu mechanizmów wspierających. Tworzeniu i wdrażaniu norm i regulacji prawno-administracyjnych, strategii restrukturyzacji określonych branż handlu, przemysłu oraz samoregulujących oraz tych będących skutkiem specyficznych cech działalności przedsiębiorstw”;*
- str. 10: *„Z racji tego, że dotychczasowe badania naukowe nie wyczerpują powyższej, złożonej tematyki, a nieliczne opracowania skupiają się raczej na cząstkowym podejściu, niż na całościowym ujęciu procesu produkcyjnego. Ponadto z uwagi na fakt, że z każdym rokiem ten obszar ulega zmianie, a także w związku z tym, że postęp technologiczny w wielu przedsiębiorstwach górniczych, nie jest postrzegany, jako czynnik determinujący funkcjonowanie na rynku, taki stan rzeczy daje autorce interesujące, nowe pole badań i analiz”.*

Wskazana powyżej całościowa ocena formalnej strony pracy, z uwzględnieniem jej tytułu, struktury, podstawy źródłowej, formy zapisu oraz jasności i czytelności stylu, predestynuje do stwierdzenia, że w ujęciu zasadniczym - pomimo uwag - praca jest przygotowana poprawnie.

Merytoryczna strona pracy winna uwzględniać w szczególności następujące kryteria, dotyczące:

- 1) wagi, tj. znaczenia podjętego problemu, w tym jego oryginalności,
- 2) odniesienia do dotychczasowego stanu wiedzy w danym obszarze tematycznym, jako stanowiącego punkt wyjścia do własnych rozważań naukowo-badawczych,
- 3) umiejętności postrzegania problemu badawczego, wyrażającego się formułowaniem celów badań i hipotez badawczych,
- 4) umiejętności doboru metodyki badawczej i jej praktycznego wykorzystania, ze wskazaniem na jasno określone pole badawcze,
- 5) umiejętnością odpowiedniego formułowania wyników badań i ich zestawienia w kontekście uprzednio przyjętych hipotez badawczych.

Problem badawczy został wskazany przez Autorkę we „Wstępie” pracy i jest on następujący: *„opracowanie modelu restrukturyzacji systemu wykonawczego wybranego*

przedsiębiorstwa branży górnictwa węgla kamiennego, uwzględniającego uwarunkowania, które determinują jego aplikację i wymuszają dostosowanie do rzeczywistości” (str. 10). Wydaje się, że bardziej trafne określenie problemu badawczego, mogło być ujęte w sposób następujący: „brak dotychczas opracowanego modelu restrukturyzacji systemu wykonawczego przedsiębiorstwa górnictwa węgla kamiennego w Polsce...”.

Uważam, że badania w tym zakresie są bardzo ważne z punktu widzenia dążenia do jak najlepszego funkcjonowania przedsiębiorstw górnictwa węgla kamiennego. Podjęcie przez Doktorantkę zadania stworzenia modelu restrukturyzacji systemu wykonawczego przedsiębiorstwa górnictwa węgla kamiennego, w którym uwzględnione zostaną uwarunkowania determinujące jego aplikację oraz wymuszające dostosowanie do rzeczywistości – w mojej ocenie – wskazuje na wyraźny wkład tej pracy do dyscypliny nauk o zarządzaniu i jakości, a ponadto ukazuje jej walory aplikacyjne. Moja uwaga w tym względzie dotyczy jednak sposobu rozumienia pojęcia „model restrukturyzacji systemu wykonawczego wybranego przedsiębiorstwa branży górnictwa węgla kamiennego”. Na str. 10 pracy doktorskiej zapisano: *„Model ten będzie rozumiany jako wzorzec, opracowany w celu przetrwania na rynku w warunkach dużej zmienności otoczenia”*. Z kolei na str. 221 dysertacji Autorka wskazała, że *„model restrukturyzacji systemu wykonawczego przedsiębiorstwa będzie rozumiany jako uproszczony obraz organizacji – odwzorowanie w sensie poznawczym lub wzorzec w perspektywie normatywnej, powstały w następstwie dążenia do rozwoju i świadomie zaprojektowanych zmian strukturalnych, przekształceń w obszarze produkcji i technologii (w sferze przygotowania i realizacji procesu produkcyjnego, w powiązaniu z relacjami informacyjno-decyzyjnymi, sprzedażą i zasobami ludzkimi), z uwzględnieniem jego specyficznych cech”*. Odwzorowanie w sensie poznawczym w kontekście problematyki tworzenia modeli jest niczym innym, jak „modelem odwzorowania istniejącej rzeczywistości”, co dotyczy podejścia diagnostycznego, zaś wzorzec w perspektywie normatywnej, powstały w następstwie dążenia do rozwoju i świadomie zaprojektowanych zmian strukturalnych przyjmuje postać „modelu wzorcowego”, dotyczącego podejścia prognostycznego. To zaś oznacza dwa zróżnicowane podejścia do procesu modelowania i przyjętych zadań: przedstawienia obrazu rzeczywistości i wzorca do naśladowania. Stąd też w tym miejscu różnica dotyczy także wskazanego w problemie badawczym uwzględnienia współczesnych uwarunkowań, które wymuszają dostosowanie do rzeczywistości. Można zadać sobie pytanie: czy aplikując model wzorcowy przedsiębiorstwo bardziej dostosowuje się do otoczenia (adaptacja) czy też raczej będzie dążyć do kreowania zmian (antycypowanie zmian)?

Część teoretyczno-poznawcza rozprawy została ujęta w pierwszym, drugim i trzecim rozdziale pracy pt.: „Analiza współczesnych uwarunkowań. Restrukturyzacja przedsiębiorstw w krytycznym studium literatury przedmiotu” (rozdział 1), „Specyfika restrukturyzacji systemu wykonawczego przedsiębiorstw” (rozdział 2) i „Restrukturyzacja górnictwa węgla kamiennego w Polsce oraz w wybranych krajach Unii Europejskiej” (rozdział 3). Zatem zasadniczy element, który zostały przedstawiony w części empirycznej, tj. *„model restrukturyzacji systemu wykonawczego wybranego przedsiębiorstwa branży górnictwa węgla kamiennego, uwzględniający uwarunkowania, które determinują jego aplikację i wymuszają dostosowanie do rzeczywistości”*, znajduje w niniejszej pracy swój odpowiednik teoretyczny, w kontekście dotychczasowego stanu wiedzy w ww. obszarach tematycznych (rozdziały 1-2), a także tło historyczne procesów restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w Polsce (rozdział 3).

Zarówno część teoretyczna pracy dotycząca uwarunkowań i mechanizmów restrukturyzacji, jak i specyfiki systemu wykonawczego przedsiębiorstwa górnictwa węgla kamiennego, jest przygotowana w sposób właściwy, a struktura tych rozdziałów wykazuje logiczne powiązanie poszczególnych elementów składowych i jest podstawą do realizacji badań empirycznych w temacie: „Analiza i ocena restrukturyzacji systemu wykonawczego przedsiębiorstwa branży górnictwa węgla kamiennego” (rozdział 5) oraz „Charakterystyka modelu restrukturyzacji systemu wykonawczego przedsiębiorstwa branży górnictwa węgla kamiennego w kontekście oceny wpływu uwarunkowań i mechanizmów determinujących” (rozdział 6).

W zakresie umiejętności postrzegania problemu badawczego, wyrażającego się formułowaniem celów badań i hipotez badawczych należy zauważyć, że Autorka dysertacji sprostала temu zadaniu. Cel główny i cele cząstkowe pracy, a także hipoteza główna i hipotezy cząstkowe zostały przedstawione we Wstępie pracy, przy czym cele i hipotezy cząstkowe mają odniesienie do każdego z rozdziałów pracy, co należy ocenić pozytywnie. Autorka sformułowała łącznie 7 celów cząstkowych oraz 8 hipotez cząstkowych. Na uwagę zasługuje rysunek nr 35, na którym zaprezentowano schemat przebiegu procesu badawczego oraz rysunek nr 36, na którym przedstawiono schemat zależności hipotez badawczych. Powiązanie problemu badawczego z celami i hipotezami pracy jest tu widoczne.

W pracy doktorskiej wykazano się umiejętnością doboru metodyki badawczej i jej praktycznego wykorzystania, ze wskazaniem na jasno określone pole badawcze. Metodyka pracy została przedstawiona w rozdziale czwartym i świadczy ona o odpowiednim przygotowaniu Doktorantki do realizacji części empirycznej pracy. W tej części pracy odnotowuję jednak dwie uwagi:

- Autorka wśród uwarunkowań restrukturyzacji systemu wykonawczego przedsiębiorstwa górnictwa węgla kamiennego (str. 242) ujęła jako uwarunkowanie własnościowe *wydzielenie części majątku trwałego, zbędnego w procesie produkcji węgla* (powinno być aktywów trwałych). Niniejsze przyporządkowanie nie jest dla mnie jasne;
- wśród mechanizmów rynkowych (str. 243) wyodrębniono *pozycję przetargową odbiorców węgla oraz dostawców maszyn i urządzeń* (chyba powinno być siły przetargowe).

W pracy widoczna jest umiejętność jej Autorki w zakresie odpowiedniego formułowania wyników badań i ich zestawienia w kontekście celów pracy i sformułowanych hipotez badawczych.

Warstwę aplikacyjną pracy, w tym przedstawione wnioski można uznać za cenne z punktu widzenia praktyki gospodarczej, ale także jako źródło do dalszych rozważań i polemik naukowych. Uwagę przyciąga liczba przebadanych interesariuszy (380) wśród celowo wskazanych przedsiębiorstw górnictwa węgla kamiennego w ramach zrealizowanych badań ilościowych, a także przeprowadzone indywidualne wywiady pogłębione z ekspertami (10).

W kontekście przedstawionej oceny całości pracy nasuwają się dwa pytania do jej Autorki:

1. Który z etapów restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w Polsce w okresie 1989-2016 można uznać za najpełniej i najmniej zrealizowany pod względem osiągniętych efektów w zestawieniu z przyjętymi celami restrukturyzacji i dlaczego?
2. Jak Doktorantka odniesie się do kwestii opracowanego modelu restrukturyzacji systemu wykonawczego przedsiębiorstwa górnictwa węgla kamiennego, jako modelu wzorcowego/pożądanego w aspekcie ilości generowania CO₂ w procesie naziemnej gazyfikacji węgla oraz wielkości zużycia wody do produkcji energii w oparciu o tę metodę ?

6. Wniosek końcowy

Biorąc pod uwagę wyżej wymienione składowe elementy przedstawionej do oceny rozprawy doktorskiej mgr Jolanty Kotelskiej wyrażam opinię, że recenzowana rozprawa stanowi samodzielne rozwiązanie wskazanego przez Autorkę problemu badawczego i wykazuje Jej ogólną wiedzę w obszarze wpisującym się w dyscyplinę nauk o zarządzaniu i jakości. Przedstawiona praca stanowi studium teoretyczno-empiryczne w temacie *"Model restrukturyzacji systemu wykonawczego przedsiębiorstwa branży górnictwa węgla kamiennego"* i jest rozprawą o cechach oryginalności. Dlatego też stwierdzam, że rozprawa ta odpowiada wymogom stawianym pracom doktorskim i wnioskuję o przyjęcie tej rozprawy oraz dopuszczenie jej Autorki do publicznej obrony.

